

GENÇER

TE LAHMAGUN

ÇARŞI TAŞ

The
Streets of Kadıköy
Kadıköy Çarşısı

By EMEL CELEBI

Galban Kırdı

Bir kentin yaşayan dokusu sokaklarında hissedilir ancak... Ya da sokakları ele verir bir kenti.

Gökyüzünün altındaki kimi kentlerde ıssız sokaklar vardır, yalnızca işe gidiş geliş saatlerinde kalabalıklaşan. İnsanlar birbirinin yüzüne bakmadan, dokunmadan acele acele yürür geçer. Sonrası sessizlik ve insansız uzayıp giden caddeler, göğe yükselen gri taş binalar... Arada bir araba homurtuları. Evlerin kapıları sıkı sıkıya kapalı-

Necattî Sönmez

The life of a city can only really be felt in its streets, which are telltale clues to its character. In some cities there are streets which stand deserted for most of the day, only used during the rush hour when the crowds hurry on their way to work or back again, not looking at one another's faces or touching one another. Once they have gone the street reverts to silence, watched over only by tall grey buildings. Occasionally a pass-

Necattî Sönmez

korunması için SİT alanı ilan edilen çarşı, Kadıköy vapurundan inilince en çok beş dakikalık yürüyüş mesafesinde. Postanenin köşesinden başlayıp yukarıdaki Kilise Meydanı'na doğru uzanan Muvakkithane Caddesi, adını eskiden burada çokça bulunan saatçi dükkanlarından almış. Kadıköy'ün en eski alışveriş merkezlerinden olan caddede bir iki adım yürüyünce Hacı Bekir'in ünlü şekerçi dükkanı karşımıza çıkıyor. Vitrinde kapaklı cam kavanozların içine konulmuş mücevher parlaklığındaki akideler, ak pak badem şekerleri, çeşit çeşit lokumlar, acıbadem kurabiyeleri ve kış gelince sofralarda baş tacı edilen fıstıklı helvalar var. 18. yüzyıl sonlarında Kastamonu'dan gelerek Bahçekapı'daki küçük dükkanında akide şekeri imalatına başlayan Hacı Bekir'in Kadıköy şubesi, seksen yılı aşkın bir süredir aynı yerde varlığını sürdürmekte. Hemen karşıda Arnavut asıllı Rum sahipleri tarafından burada yaklaşık kırk yıldır işletilen, ürünleriyle Avrupa damak tadını yansıtan Baylan pastanesi var. İlk olarak 1923'te Beyoğlu'nda açılan Baylan'ın, 1955'ten 1965'e kadar Türk edebiyat hayatında önemli rol oynadığı biliniyor. Atilla İlhan, Faruk Nafiz Çamlıbel, Sabahattin Eyüboğlu, Ahmet Hamdi Tanpınar, Fazıl Hüsnü Dağlarca 1950'li yıllarda buluşma mekanı olarak İstiklal Caddesi'ndeki bu pastaneyi seçen isimlerden yalnızca birkaçı. Geçmişe dönersek Kadıköy çarşısındaki ev ve dükkanların çoğunun sahibinin Levanten ve gayrimüslimler olduğunu görüyoruz. Fatih Sultan Mehmed İstanbul'u fethettiğinde, buranın halkı çoğunlukla tarım ve balıkçılıkla uğraşan yoksul Rumlardan oluşuyordu. Ve günümüzün canlı ticaret merkezi Kadıköy

Kadıköy you feel the sun and the wind on your face as you shop, and in rainy weather the wet paving stones glint. This part of Kadıköy has been declared a conservation area. It is just five minutes walk from Kadıköy ferry boat terminal for those coming from the other side of the Bosphorus. The street next to the Post Office, Muvakkithane Caddesi, used to be famous for its clock and watch shops, hence the name muvakkithane meaning horologe room. Walking up here towards the small Kilise Meydanı (Church Square) one of the first shops you pass is the famous confectioner's Hacı Bekir, whose window is full of glass jars containing boiled sweets shining like jewels, snow white sugared almonds, diverse varieties of lokum (Turkish delight), macaroons and the pistachio nut helva which is such a an indispensable part of winter meals.

The original Hacı Bekir came from Kastamonu on the Black Sea, and opened a small shop in

Bahçekapı at the end of the 18th century where he began by making boiled akide sweets. The Kadıköy branch has been here for over eighty years. On the other side of the street is the Baylan patisserie with its European style cakes and pastries which has been run by its Albanian Greek owners for the past forty years. It is a branch of the original Baylan which opened in Beyoğlu, the hilltop district between the Golden Horn and the Bosphorus, in 1923, and between 1955 and 1965 was a popular meeting place for such noted Turkish writers as Atilla İlhan, Faruk Nafiz Çamlıbel, Sabahattin Eyüboğlu, Ahmet Hamdi Tanpınar and Fazıl Hüsnü Dağlarca. But to return to Kadıköy, most of the houses and

Galibian Kocak

Nezari Sönmec

Kadıköy, yüzlerce yıl boyunca farklı inançlardan insanların birarada yaşadığı bir semt. Bu sosyal dokunun mimarî izlerine, semtin çarşısında rastlamak mümkün. Üstte ve yanda Ayai Eufemia Rum Kilisesi görülüyor. / Kadıköy is a district which has been home to people of different faiths for centuries. This social texture is reflected in the streets of Kadıköy's commercial nucleus. Above and right is the Greek Orthodox church of St. Euphemia.

shops in this part of the district belong to Levantines and other non-Muslim minority groups. When Sultan Mehmed conquered Istanbul in 1453, Kadıköy was little more than a village, occupied by Byzantine Greeks engaged in fishing or farming the fields, vineyards and orchards around. A few hundred houses clustered in this area. At some time a mescit or small Muslim chapel was built, and replaced by Osman Ağa Mosque in the early 17th century. The first Turkish neighbourhoods grew up around this mosque. Nearby is Mustafa III Mosque, dating from 1760, and further inland, next to the large mosque on the busy Söğütluçeşme Caddesi, is Sürmeli Ali Paşa Fountain and Osman Ağa Hamam (baths).

Kadıköy's environs were a popular country resort for the city folk of Ottoman Istanbul, as they had been under the Byzantines and Romans before them. In the 18th century Armenians began to settle in Kadıköy, alongside the Greeks and Turks. They were followed by Turks from Bulgaria and Romania in the wake of the Ottoman-Russian war, and by Jews in 1885. Rich Levantines, European merchant families in Turkey, began to buy up land around Moda Bay to the south of Kadıköy around the middle of the 19th century. As a result Kadıköy became a mosaic inhabited by people of diverse origin and faith, a characteristic which survived until the 1950s.

o günlerde etrafı bağ, bahçe ve tarlalarla çevrili adeta köy denebilecek küçük bir kasabaydı. Sayısı ancak birkaç yüzle sınırlı olan yerleşim birimleri de bugünkü çarşı civarında toplanmıştı. İlk Türk mahalleleri Osman Ağa Camii'nin çevresinde oluştu. 17. yüzyıl başında yapılan camiden önce burada bir mescidin varlığı biliniyor. Bugün işlek Söğütluçeşme Caddesi'nin kıyısındaki caminin yanbaşı Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi'ni ve halen işleyen tarihi Osman Ağa Hamamı'nı görmek mümkün. Eski iskele meydanı yakınındaki III. Mustafa Camii de (1760) Osmanlılar'dan günümüze kalan eserlerden. Kadıköy ve çevresi Roma ve Bizans egemenliği altında olduğu yıllardaki gibi Osmanlı döneminde de devrin en gözde sayfiye ve mesire yeri idi.

Kadıköy'ün bir kültürler mozağı olmaya başlaması 18. yüzyıla denk düşüyor. O zamana kadar nüfusu Rumlar ile Türkler'den oluşan Kadıköy'e bu yüzyılda Ermeniler de gelmeye başlıyor. Osmanlı-Rus savaşı sonrası Bulgaristan ve Romanyalı göçmenlerin,

1885'te Museviler'in yerleştiği Kadıköy, 19. yüzyıl ortalarında Moda çevresinde araziler satın alan varlıklı gayrimüslim ve Levantenlerle hemen hemen her ulustan insanın yaşadığı, ibadetini sürdürdüğü, ticaret yaptığı İstanbul'un en gözde semti haline geliyor. Varlığını 1950'lerin ortalarına kadar sürdüren bu sosyal dokunun yarattığı mimari eserlerin biri bugün çarşı içindeki Muvakkithane Caddesi üzerinde bulunan Surp Takavor Ermeni Kilisesi'dir (1858). Daha 18. yüzyılda aynı yerde küçük bir Ermeni kilisesinin olduğuna dair belgeler var. Yasa Caddesi'ndeki meydana bulunan Ayia Eufemia Rum Kilisesi ise 1830'da yapılmış. Kilisenin adını İsa dinine inandığı için işkence edilerek öldürülen Azize Eufemia'dan aldığı biliniyor. İşte tam bu noktaya, yani kilisenin bulunduğu küçük meydana öğle vakti geldiyseniz, büyük camekanlarda lezzetli sandviçlerin, unlu mamuller ile tatlıların sergilendiği Beyaz Fırn'ı gözden kaçırmanız imkânsız. Yüzelli yıldır Kadıköy halkına hizmet veren bu fırın, çoğu kişinin öğlen uğrayıp ayaküstü birşeyler atıştırdığı iştah açıcı bir durak. Halen Makedonyalı sahiplerinin işlettiği fırın, ilk açıldığı yıllarda nefis kandil simitleriyle ünlenmişti. Çarşı gezinizi köşe başındaki lahmacuncuda, kokuları göklere ağan kokoreççide ya da bol kepeç lokantalarından birinde bitirebilirsiniz. Ama, bana sorarsanız Söğütlüçeşme Caddesi'ndeki tarihi Kurukahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları'ndan yüz gram olsun halis Türk kahvesi almadan eve dönmeyin derim.

* Emel Çelebi, gazeteci

İsmail Coşkun

İsmail Coşkun

Gülhan Kırat

The Armenian church of Surp Takavor on Muvakkithane Caddesi was built in 1858, on the site of a small Armenian church whose existence is recorded here in the 18th century. The Orthodox church on Yasa Caddesi dates from 1830, and is dedicated to Saint Euphemia, an early Christian martyr who died for her faith.

If it happens to be lunchtime when you arrive at this tiny square where the church stands, you cannot but notice the tempting display of crusty bread, sandwiches, pastries and puddings in Beyaz Fırın. This bakery has been here for a hundred and fifty years, and is a popular place to drop by for a snack. Still run by its Macedonian owners, it first won a name for its delicious crisp pastry rings made for the kandil feast. Alternatively you could round off your shopping expedition with a meal of lahmacun (very thin bread with a minced meat and onion topping), kokoreç (grilled intestine), or one of the variety of vegetable and meat stews served at the modest traditional restaurants on the backstreets. Finally, do not forget to buy a hundred grams of freshly ground Turkish coffee from Kurukahveci Mehmet Efendi and Sons on Söğütlüçeşme Caddesi before heading home.

* Emel Çelebi, is a journalist.

